

va noqonuniy savdo operatsiyalarini yashirishni qiyinlashtiradi. O'zbekistonda korrupsiya bilan bog'liq muammolar hamon saqlanib qolmoqda, uni korporativ boshqaruvni joriy etish orqali kamaytirish mumkin.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, O'zbekistonda Yevropa korporativ boshqaruv amaliyotining joriy etilishi ko'plab afzalliklarga ega. Bu orqali mamalakatimiz imijini yaxshilash hamda xalqaro nufuzli investorlar va tashkilotlarning mamlakatimizga bo'lgan ishonchini oshirishimiz mumkin. Tizimning samarali va maqsadga muvofiq bo'lishini ta'minlash uchun me'yoriy-huquqiy hujjatlarni ishlab chiqish va amalga oshirishda hukumat va biznes vakillari birgalikda ishlashi ham muhim o'rin tutadi. Agarda bu jarayon muvaffaqiyatli kechsa, iqtisodiyotni mustahkamlash, korrupsiyani kamaytirish va mamlakat obro'sini yaxshilashga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bolshakov S. N. Corporate Governance and Social Responsibility in Europe // Corporate governance and innovative economic development of the North: Bulletin of the Research Center of Corporate Law, Management and Venture Capital of Syktyvkar State University. 2018. №1. P. 90-99.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 24-martdagi "Davlat aktivlarini boshqarish agentligi faoliyatini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-101-son Qarori / O'zbekiston Respublikasi qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi (<https://lex.uz/uz/docs/-6417153>)

3. European Confederation of Directors' Associations. "A Guide to Corporate Governance Practices in the European Union". (www.ifc.org)

4. Kenjayeva U.F. O'zbekistonda korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirishning asosiy yo'llari // Monografiya. – T.: Iqtisodiyot, 2023. – 77 b.

КОРПОРАТИВ БОШҚАРУВ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШДА ИЧКИ АУДИТНИНГ АҲАМИЯТИ

Тошпулатов Фаррух Бахтиёрович

Тошкент Кимё халқаро университети мустақил изланувчиси

Аннотация

Корпоратив бошқарув самарадорлигини ошириш ички аудит жараёнида молиявий-хўжалик фаолиятини турли жиҳатларини акс эттирувчи меҳнат унумдорлиги, фонд самарадорлиги, таннарх, ялпи даромад, рентабеллик кўрсаткичларини ўрганиш, ҳар бир кўрсаткични ҳисоблаб чиқиш ва умумий таъсирини баҳолаш асосида аниқланади. Пировардида корпоратив бошқарувнинг молиявий-хўжалик фаолияти унинг ишончлилиги, барқарорлиги ва истиқболли эканлигидан далолат бериши керак. Юқоридагилар ўз навбатида муаммони ўрганишнинг услуб ва усуллар мажмуасини ўз ичига олади.

Калит сўзлар: корпоратив бошқарув, молиявий таҳлил, ички аудит, ташқи аудит, соф активлар рентабеллиги, молиявий ҳолат таҳлили, молиявий ҳолат

аудити, молиявий барқарорлик таҳлили, маълумотлар манбаи, омилли таҳлил, молиявий ҳисобот, активлар ва уларнинг шаклланиш манбалари.

Иқтисодий ислохотларни амалга ошириш жараёнида корпоратив бошқарув самарадорлигини оширишда молиявий-хўжалик фаолиятини таҳлил қилиш ва ички аудитдан ўтказиш муҳим аҳамият касб этади. Буни корпоратив бошқарувни иқтисодий мустақилликка эга бўлиб, ишлаб чиқариш, тадбиркорлик ва молиявий-хўжалик фаолияти натижалари учун мулкдорлар, ходимлар, кредиторлар, инвесторлар ва бошқа буюртмачилар олдида тўлиқ масъулиятга эга бўлиши билан изоҳлаш мумкин.

Фикримизча, ички аудит тизимида корпоратив бошқарув самарадорлигини аниқлаш, молиявий ҳолатини бошқариш воқеаларнинг ривожланиш йўналишларини аниқлашга имкон беради, бу эса, ишлаб чиқариш фаолиятининг молиявий натижалари ва уни амалга оширишга сарфланадиган харажатлар ўртасида шаклланадиган салбий таъсирни камайтиришга қаратилган тўғри, самарали бошқарув қарорлари қабул қилинишига олиб келади.

Юқорида қайд этилган жиҳатлар ички аудит тизимида корпоратив бошқарувнинг молиявий ҳолатини баҳолаш бўйича таҳлилий амалларни бажариш, молиявий ҳолатни яхшилашнинг ички резервларини аниқлаш заруратини келтириб чиқаради.

Б.А.Ҳасанов молиявий ҳолат таҳлилинини учта босқичда амалга оширишни таклиф этади: 1) олдиндан баҳолаш ва таҳлилни режалаштириш; 2) ички назорат тизими ва таҳлил ҳолатини баҳолаш; 3) мустақил аудиторлик тестларини ўтказиш, аудиторлик хулосаларини тузиш [1, Б.18].

А.Д.Шеремет “Корпоратив бошқарувнинг молиявий ҳолати маблағларни (активларни) ва уларни шакллантириш манбаларини (ўзлик капитали ва мажбуриятлар, яъни пассивларни) жойлаштириш ва улардан фойдаланиш билан белгиланади” [2, Б.144] деб ёзади.

Т.Ш. Шагиясов, З.А. Сагдиллаева, Б.В. Файзиевларнинг фикрича “Корпоратив бошқарувнинг молиявий ҳолати, бу – унинг қарз мажбуриятларини қоплай олиш лаёқатини акс эттирадиган жами кўрсаткичларидир” [3, Б.139]. Ушбу жумла мазмуни корпоратив бошқарувнинг фақат қарз мажбуриятинини қоплай олиш доирасида чегараланиб қолмоқда.

Е.Ергешев эса “Хўжаликнинг молиявий ҳолати унинг айланма маблағлар билан таъминланганлигида, барча турдаги маблағлари тўғри жойлаштирилиши ва улардан талаб даражасида фойдаланишида, давлат бюджети, банклар, товар етказиб берувчилар, бошқа ташкилот ва корпоратив бошқарувлар ишчилари билан олиб бориладиган ҳисоб-китоблар ҳолатида ўз аксини топади” [4, Б.163] деб ўз фикрини билдиради. Бу ерда хўжалик фаолиятини узлуксиз юритиш жиҳати тўлиқ ва равшан очиб берилмаганлиги кўзга ташланади.

Биз муаллифларнинг таҳлилий ишларини ташкилий босқичларга бўлиш лозимлиги ҳақидаги фикрларига қўшилган ҳолда, таклиф этилаётган босқичлар таҳлилий ишнинг ташқи аудиторлар томонидан олиб борилиши учун мос келади, ушбу вазиятда бизни корпоратив бошқарувнинг молиявий ҳолатини ички фойдаланувчилар томонидан ички аудит жараёнида таҳлил қилишдаги таҳлилий

амаллар қизиқтиради. Шу муносабат билан молиявий ҳолат таҳлилида қуйидаги тўртта босқични ажратиш таклиф этилади: 1) таҳлил объектлари ва субъектларини белгилаш, тадқиқотнинг ташкилий шакллари таниш ва турли ижрочилар ўртасида мажбуриятларни тақсимлаш; 2) таҳлилий иш дастурини ишлаб чиқиш, уни ахборот ва услубий таъминоти; 3) олинган натижаларни қайта ишлаш, умумлаштириш ва расмийлаштириш; 4) молиявий барқарорликни таҳлил қилиш асосида бошқарув қарорларини қабул қилиш.

Фикримизча, ишончлилик корпоратив бошқарувнинг узлуксизлигини ва унинг тўлов мажбуриятларини қоплай олишини билдиради. Иқтисодий адабиётлардаги турли ёндашувларни таҳлил қилган ҳолда ушбу тушунчага қуйидагича таъриф бериш мумкин. “Молиявий-хўжалик фаолияти корпоратив бошқарувнинг муайян вақтдаги барқарорлиги фаолиятини узлуксиз юритиш ва қарз мажбуриятларини кўрсатилган муддатда қоплаш учун молиявий ресурслар билан таъминлаганлик лаёқатлилигининг акс эттирилишидир”.

Корпоратив бошқарувнинг молиявий-хўжалик фаолиятини ҳаққоний ва ишончли баҳолашнинг энг мақбул усули уни таҳлил қилиш, ривожланиш йўналишини кузатиш, хўжалик фаолиятига комплекс баҳо бериш орқали тўғри бошқарув қарорларини ишлаб чиқиш, унинг ишлаб чиқариш фаолияти ўртасидаги ўзига хос кўприк вазифасини бажарувчи жиҳатларга аниқлик киритишдан иборатдир.

Бизнингча, иқтисодиётни ислоҳ қилиш шароитида фаолият юритаётган хўжалик юритувчи субъектлар молиявий-хўжалик фаолиятини таҳлил қилишнинг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат бўлиши мақсадга мувофиқдир: молиявий ҳолат ва унинг ҳисобот давридаги ўзгаришига умумий баҳо бериш; активлар ва уларнинг шаклланиш манбалари, уларни оқилона жойлаштириш ва самарали фойдаланиш ўртасидаги мувофиқликни ўрганиш; айланма капитал миқдорининг кўпайиши (камайиши)ни ҳамда жорий мажбуриятларга мувофиқлигини аниқлаш; молиявий-тўлов ва кредит интизомига риоя қилиш; корпоратив бошқарув активлари тузилмаси ва унинг мажбуриятларини ўрганиш; жорий активларнинг, шу жумладан, дебиторлик қарзи ва захираларнинг айланувчанлигини ҳисоблаб чиқиш; корпоратив бошқарув баланси ликвидлигини, молиявий барқарорлик ва тўлов қобилиятининг мутлақ ва нисбий кўрсаткичларини аниқлаш; корпоратив бошқарув даромадлигини баҳолаш; корпоратив бошқарув молиявий ҳолатининг барқарорлигини узоқ ва қисқа муддатли башоратлаш, яъни унинг молиявий стратегиясини ишлаб чиқиш лозим.

Корпоратив бошқарув молиявий фаолиятининг нормал кечиши, ўз навбатида, қўйилган мақсадларга эришиш учун зарур шарт-шароитлар яратади, маҳсулот ишлаб чиқариш узлуксизлиги ва корпоратив бошқарувнинг тўлов қобилиятига, молиявий барқарорлигини таъминлашга хизмат қилади.

Фикримизча, молиявий-хўжалик фаолияти таҳлилинини молиявий барқарорликни таҳлил қилишдан бошлаш керак ва бундай таҳлил қуйидагиларни ўз ичига олади: баланс активлари таркиби ва тузилмаси таҳлили; баланс активларининг шаклланиш манбалари таркиби ва тузилмаси динамикаси

тахлили; корпоратив бошқарув молиявий барқарорлиги тахлили; баланс ликвидлиги тахлили; корпоратив бошқарув тўловга қобилиятининг тахлили.

Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда, бошқарув ходимлари молиявий барқарорликка фақат корпоратив бошқарув доирасида таъсир кўрсатиши, буни ички барқарорлик деб, ташқи омилларга эса, корпоратив бошқаруви фақат “мослашиши” мумкин, деган хулосага келиш мумкин.

Корпоратив бошқарув молиявий-хўжалик фаолиятининг ички аудит тизимини шакллантириш куйидаги уч элементдан ташкил топган: аудит муҳити, ҳисоб тизими ва аудит тартиби. Барча ҳолларда юқорида кўрсатилган мақсадларга эришиш учун ишлаб чиқилган қоидалар, услублар, низомлар ва меъёрий ҳужжатларнинг мавжудлиги кўзда тутилади. Ички аудит тизимининг барча элементлари биргаликда корпоратив бошқарувнинг молиявий-хўжалик фаолиятидаги таваккалчилик даражасини пасайтиради ва бухгалтерия ҳисобининг янада мукамал бўлишини таъминлайди.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Хасанов Б.А., Алибоев З.А., Зокирова М.Ш. Ички аудитни автоматлаштириш асослари.-Т.:«ФАН», 2003.- Б. 18.

2. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. Методика финансового анализа. – М.: ИНФРА-М, 2002. – с. 144.

3. Финансовый и управленческий анализ: Учебник/ Т.Ш.Шагиясов, З.А. Сагдиллаева, Б.В.Файзиев; Министерство высшего и среднего специального образования РУз. –Т.:IQTISOD-MOLIYA, 2008. - 139 с.

4. Ергашев Е. “Иқтисодий ва молиявий тахлил”. –Дарслик –Т.: “Консаудитинформ - Нашр” нашриёти, 2005. -163 б.

КОРПОРАТИВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ НА ПРИМЕРЕ ЮЖНОЙ КОРЕИ

Н.А.Алиева

ТФИ, PhD. доц кафедры “Менеджмент и маркетинг”

М.Д.Тлеумуратова

Студент ТФИ

Аннотация

В данной статье анализируются организации корпоративного контроля и управления финансово-промышленных групп Южной Кореи на примере одного из самых выдающихся корейских бизнес-конгломератов «Хёндай». Сегодня чеболи превратились в международные корпорации, оставив свой след в мировой экономической истории, а Южная Корея может похвастаться высоким местом в рейтинге стран по объему ВВП.

Ключевые слова: корпоративное управление, акционеры, чеболь, Южная Корея, промышленность, стратегия, компания.

Корпоративное управление относится к структуре правил, процедур и практики, которые компания использует для управления и надзора за своей